

‘Zie mij, lieve kleine piranha!’

Veiligheid vergt openheid en moed

Dirk Hanssens osb

In de nasleep van de aanslag in Manchester (22 mei), waarbij de moslimextremist Salman Abedi, na een concert van wereldster Ariana Grande, zichzelf opblies en meer dan twintig mensen meesleurde in de dood, waagde de 22-jarige blogger Baktash Noori zich aan een opmerkelijk sociaal experiment. De man ging geblinddoekt in een drukke winkelstraat nabij St. Ann's Square staan en vroeg met behulp van een kartonnen bord om knuffels. IK BEN MOSLIM EN IK VERTROUW JOU. VERTROUW JIJ MIJ GENOEG OM MIJ EEN KNUFFEL TE GEVEN?, stond er te lezen. Het resultaat van die stille actie oogde hartverwarmend.

Het was voor Noori even wachten vooraleer hij een eerste keer werd geknuffeld. Maar nadat een potige kerel als eerste op hem toe stapte, bleven er onophoudelijk mensen naar de jongeman komen. Mannen en vrouwen van alle rassen en leeftijden omhelsden Noori, en sommigen hadden zelfs wat bemoeidigende woorden voor de ‘antiheld’ van de dag. “Je staat er niet alleen voor.” “Wat je doet is prachtig.” Of: “Denk niet dat je een buitenstaander bent.” De filmopname van het gebeuren ging viraal en was op de kortste keren een internethype.

“Het was een geweldige ervaring om deze video te maken; de warmte en liefde die ik heb gevoeld waren werkelijk fantastisch”, schreef een dolgelukkige Noori achteraf bij zijn YouTube-video. “De eerste dertig seconden waren zenuwslopend, maar eens ik die eerste knuffel kreeg voelde ik me al een stuk beter.”

Mocht Ariana Grande omwille van haar grote blijk van solidariteit met de slachtoffers van de terroristische aanslag – een week na de horror richte ze een groots benefietconcert in – ereburger van Manchester worden, dan verdient Noori ongetwijfeld een gelijkaardige hulde. Die laatste toonde de wereld immers hoe je op een geweldloze manier het vertrouwen in de mensheid herstelt en zo de voorwaarde voor meer sociale veiligheid kunt vervullen. De kleine wereldverbeteraar had daarbij minstens evenveel moed en openheid nodig als de succesvolle popzangeres op de bühne van het simpele ‘wij-zij-

Moslimpacifist Baktash Noori tijdens zijn opmerkelijke actie in Manchester. © foto: B. Noori.

gevoel'. Meer nog, zijn ontwapenende actie vergde de nooit geziene durf om de eigen veiligheid in de waagschaal te stellen, met als enige doel de valkuil van de mondiale schijnveiligheid – die van een netjes in confessionele hokjes opgedeelde maatschappij – aan te wijzen.

Noori's boodschap was even uitdagend als troostend: zolang mensen alles op alles zetten om de materiële veiligheid te waarborgen en geen evenwaardige inspanningen leveren om het vertrouwen te doen zegevieren over de argwaan en de haat, omhullen ze zich met de mantel van een denkbeeldige veiligheid die misschien nog gevaarlijker is dan de externe belager van alles waaraan en allen aan wie we zo gehecht zijn. Kortom, de creatieve moslim Noori zorgde voor een alternatieve (weldadige) interpretatie van de bekende quote *'It is risky to be safe'*. Maar wat betekent dat voor het denken en handelen van de 'nuchtere en waakzame' mens (cf. 1 Petr. 5,8) in een wereld die keer op keer wordt opgeschrikt door terroristische aanslagen, nu hier, dan daar?

De slechte leermeester angst

Waakzaamheid toont zich onder meer in de weigering om politici te steunen die het conflict uitvergrooten of veralgemenen, en daardoor groepen van mensen tegen elkaar uitspelen. Die leiders hebben een krachtige, aantrekkelijke stem, maar ze kunnen niet verhinderen dat het veiligheidsgevoel helemaal verkruimelt tot er niets anders meer overblijft dan een starre 'bunkermentaliteit' die de groeiende angst probeert te maskeren met een gebalde vuist en een spraak vol latente wraak. Wie echter waakzaam genoeg is om de diaboliserende invloeden van populistische leiders te onderkennen, wendt al vlug het gelaat af en mompelt: "Met die religieuze conflicten heb ik niets te maken." Maar of die houding de angstgevoelens doet wegdeemsteren om plaats te maken voor een productieve logica waarin de veiligheid weer kan worden opgebouwd, is nog maar de vraag. Wegvluchten van het gevaar en gedachteloos ingaan op het instinct van zelfbehoud, levert niets op tegen het

Angst: een slechte leermeester. © foto: Alphaspirit.

terrorisme van vandaag. En daarom moet waakzaamheid hand in hand gaan met nuchterheid.

Nuchterheid betekent in deze context: zich niet door het vele kwaad van de wijs laten brengen. De Franse schrijfster Marcelle Auclair († 1983) was ervan overtuigd dat die nuchtere instelling alleen te vinden is bij mensen die geleerd hebben de angst onder controle te houden en – indien mogelijk – die angst zelfs geheel uit het leven te bannen. In haar vaak herdrukte bundel met tientallen korte beschouwingen over het grote verlangen van elke mens om gelukkig te zijn, getiteld *Le livre du bonheur* (1959), legde ze uit:

We trekken het voorwerp van onze gedachten naar ons toe. We scheppen dus wat we verlangen, maar ook wat we vrezen. Misschien trekken we datgene wat ons schrik inboezemt met nog grotere uitwerking naar ons toe dan datgene wat we verlangen, want met onze verwachting mengt zich bijna altijd de twijfel, terwijl de hoop maar zeer ten dele onze angsten kan pareren. (...) Daarom moeten we de angst uitbannen. Een arts weet deze goede raad te geven aan iemand die twijfelt of het wel verstandig is om een familielid, dat lijdt aan een besmettelijke ziekte, op te zoeken: ‘Ga er gerust heen, als je niet bang bent tenminste.’¹

Auclair meent terecht dat angst een grote verwarring teweegbrengt, waardoor het lijkt alsof allerlei rampen op eender welk moment over de globe zullen

rollen. Vaak vinden de ergste mislukkingen hun oorsprong in de angst. Faalangst leidt immers zelden tot bevredigende productiviteit. Ook kwellingen allerhande zijn voor een groot deel terug te voeren tot een vorm van angst. De mens lijdt het meest van het lijden dat hij vreest. Zelfs vele onfraaie gevoelens ontspruiten uit angst. Wat is jaloezie anders dan angst om de geliefde te verliezen? En wat is agressiviteit anders dan angst om het onderspit te moeten delven en voortaan van geen tel meer te zijn? Is het gevoel onveilig te zijn ook niet een verkapte vorm van angst om de – overigens nooit volledig te organiseren – controle over de situatie kwijt te spelen?

Ongemeen actueel klinkt Auclairs kanttekening bij het apocalyptisch gekleurde wereldbeeld dat sommigen hanteren om mensen ertoe aan te zetten uiterst behoedzaam te zijn en werkelijk niets meer aan het toeval over te laten:

Telkens als we het woordje ‘bang’ gebruiken, dragen we enkele stenen aan, die zich opstapelen tot een hoge, dikke muur. Zo ontstaat een gevangenis die we niet als zodanig herkennen, maar die ons niettemin opsluit in middelmatigheid en verdriet.²

Hoe gevaarlijk die ‘irrationele strategie’ is, laat zich gemakkelijk raden. Angst doet ons wegkruipen achter een wand die aan de buitenzijde een boodschap van haat uitzendt en aan de binnenzijde de laconieke waarschuwing afficheert dat veiligheid slechts een fantoom is voor wie niet precies weet tegen wie of wat hij zich moet beschermen. En dan zijn collectieve lethargie en door woede opgespannen melancholie, die tegenwoordig in massaal verspreide hashtags als *#JeSuisParis* en in een versplinterde, volkomen inconsistente cyberidentiteit aan het licht komen, inderdaad de enige ‘redmiddelen’ om aan het constante gevoel van verkramping en dodende stagnatie te ontkomen.

“Waar we het woordje ‘angst’ schrappen, groeit daarentegen de macht van de scheppende geest van alle goeds”, beweert Marcelle Auclair. Omdat de schrijfster beseft dat abstracte richtlijnen niemand tot een stap in de goede richting bewegen, ‘verluchtigt’ ze haar discours met tal van voorbeelden uit de dagelijkse praktijk. Zo vertelt ze bijvoorbeeld over een vrouw die op vakantie vertrekt en weigert de zorgen mee te nemen die haar zo goed als zeker in het begin van het komende werkjaar weer zullen overvallen. Die vrouw beheerst de kunst van het geluk, want ze beseft dat “de vrije dagen zonder sores de energie genereren die slechts vernietigd kan worden door ongerustheid en angst”.³

Het enige wat een angstige mens kan doen om te genezen van zijn angst, is de dagen en momenten veiligstellen waarop niemand hem of haar kan herinneren aan de concrete (of iets minder concrete) bronnen van stress en paniek waarvan overigens geen enkele taak en geen enkele job geheel vrij is. Die veilige dagen en momenten zijn als de ogenblikken waarop we ons naar de zon keren en onze eigen schaduw niet meer zien – de schaduw van onze

Bronzen beeld als symbool van vrede bij de Verenigde Naties in New York, gemaakt door Karl Fredrik Reuterswärd. © foto: Michos Tzovaras.

twijfel, van onze vrees voor anderen die nochtans genieten van diezelfde zon die ons haar warmte en levensvreugde schenkt. De zon is de geest van de goede, scheppende gedachte. Ze is het symbool van de waakzaamheid voor de voleinding van de wereld en de definitieve doorbraak van het koninkrijk van de Heer van het heelal.

Vredespolitiek in dienst van grotere veiligheid

Niet alleen de eigen angst dient weggenomen te worden, ook die van de tegenstander wordt best zo snel mogelijk geneutraliseerd, willen de kansen voor een veilige situatie intact blijven. Deze stelregel is heilig voor wie op een realistische wijze aan vredespolitiek wil doen. Jammer genoeg beantwoorden de beslissingen van staatshoofden net zo perfect aan dit criterium als het modale gedrag van een christen aan de hoge norm van Jezus' richtlijnen in diens Bergrede.

De Amerikaanse socioloog C. Wright Mills († 1962) schreef al in 1956: "De oorzaak van de Derde Wereldoorlog zal vermoedelijk de voorbereiding ervan zijn."⁴ Die voorbereiding bestaat uit een berekende ontwapeningspolitiek die echter slechts precies zo ver gaat dat de tegenstander nog voldoende schrik heeft voor een nucleaire holocaust – een beduchtheid die de tegenpartij eveneens slechts aanzet tot uiterst schoorvoetende ontwapening (als het daartoe al leidt). De oorzaak van die waanzinnige Koude Oorlog, die ook vandaag volgens sommige neoconservatieve bewindslieden de enige oplossing biedt voor meer

veiligheid, is de angst voor de vrede. Jawel, het nucleaire inferno dat de opposanten in hun achterhoofd houden, zou niets anders zijn dan collectieve zelfmoord uit angst voor een wereldwijde vrede die een ongekende ethische verantwoordelijkheid met zich meebrengt. De Britse filosoof en Nobelprijswinnaar Bertrand Russell († 1970) beschreef die angst voor de vrede ooit met een voorbeeld dat de tragiek van de situatie treffend oproept:

Ik heb eens een ezel gehad die in een schuurtje huisde. Dat schuurtje raakte in brand. Het kostte enkele sterke mannen heel wat moeite de ezel in veiligheid te brengen. Zou men hem aan zijn lot hebben overgelaten, dan zou hij van schrik verstijfd en verbrand zijn. De situatie van de supermachten is daarmee te vergelijken.

Hoevelen lopen niet rond als ‘verblinde ezels’ die niet beseffen wat en waar het werkelijke veiligheidsbelang is? Ze hechten aan macht en zien het dodelijke gevaar niet meer.

In zijn boek *Frieden ist möglich* (1983) legde de Duitse theoloog en politicoog Franz Alt de vinger op de wonde van de oude machtspolitiek (die overigens vandaag weer de kop opsteekt, ook in het Westen). Hij schreef:

Nu moeten we eindelijk eens begrijpen dat onze eigen veiligheid altijd ook de veiligheid van de tegenstander is. Concreet gezegd: de verschrikkelijke wapens [in sommige landen] worden niet minder verschrikkelijk doordat wij daar nog verschrikkelijker wapens tegenover zetten. Want dergelijke wapens zijn natuurlijk geen bliksemafleider, integendeel, ze trekken de bliksem juist aan. Nog meer kernwapens – ongeacht aan welke zijde – vergroten de veiligheid van een van beide zijden niet, maar ze brengen beide zijden nog meer in gevaar. De irrationele angst van de tegenstander voor mij wordt niet rationeler doordat ik hem steeds meer angst aanjaag. En angst is altijd al een voorwaarde voor oorlog geweest.⁵

Alt schroomt niet om over ‘kleuterschoolgedrag’ te spreken als hij reflecteert over de beslissingen van politici die nog heil zien in het zogenaamde afschrikkingsevenwicht. “Als wapens alleen nog moeten worden geproduceerd omdat ‘de andere kant’ ze ook heeft, dan is deze politiek een politiek van de kleuterschoolreflex. In ieder geval is het resultaat niet meer veiligheid maar meer onveiligheid.”⁶

Veiligheid: de stap van angst naar vertrouwen

Veiligheid kent vele gezichten. Ze toont zich aan de buitenwereld onder diverse gestalten die hoofdzakelijk verband houden met waarden als voorspelbaarheid, duidelijke begrenzing, consequentie en herkenbaarheid, stabiliteit en materiële bescherming. Toch kunnen die ‘condities’ tegelijkertijd verantwoordelijk zijn voor een vals gevoel van veiligheid. Waar emotionele zekerheid, positieve

© foto: Shutterstock.

eigenwaarde en (een redelijk niveau van) welbevinden of basiscomfort ontbreken, kan er geen sprake zijn van echte veiligheid. Dat betekent echter niet dat die innerlijke veiligheid geheel afwezig zou zijn. Meestal gaat ze schuil onder de bedrieglijke vormen van veiligheid, die alleen maar in stand gehouden worden uit angst voor de afschrikwekkende leegte die zich mogelijks opent zodra de valse veiligheid wegvalt of stilletjes afbrokkelt.

Doorstoten naar het echte gevoel van veiligheid kan alleen als de stap van angst naar (zelf)vertrouwen gebeurt. Dat vergt een grote dosis moed en overgave. Vooral ook een vracht ontvankelijkheid voor wat Paulus de ‘vruchten van de Geest’ noemt: “beminnelijkheid, vreugde, vrede, solidariteit, vriendelijkheid, goedheid, discretie, lankmoedigheid en zelfbeheersing” (Gal. 5,22). En ongelooflijk veel zelfkennis die niemand opdoet zonder geduld en oefening, zonder vallen en opstaan, zonder pijn en twijfel. Allicht laten al die ‘voorwaarden’ zich nog het best samenvatten onder de noemer ‘eenvoud van hart’, de houding die Jezus aanpreekt in een lang gesprek met zijn volgelingen (cf. Mt. 5,8) en die Lucas in zijn *Handelingen der Apostelen* als de typische levensstijl van de eerste christenen naar voren schoof (cf. Hand. 2,47).

Toegegeven, die ‘eenvoud van hart’ bevrijdt ons nog niet van de twijfels die zich onvermijdelijk opdringen in tijden van *lockdown*, vooral niet wanneer de brutaliteit van de terreur op onze schoongemaakte stoep van de welvaart alle gevoelens van veiligheid probeert te ontmaskeren als gevaarlijke vormen van zelfbedrog. Maar de vragen die dan opkomen getuigen niettemin van de ernst waarmee we op zoek gaan naar het laatste restje vertrouwen en geloof in de onkenbare en altijd vreemd gebleven medemens.

De flamboyante psychiater en opiniemaker Dirk De Wachter, vooral bekend van zijn uitspraken over fenomenen als *borderline* en andere moderne persoonlijkheidsstoornissen of ziektebeelden, toonde de moed om dergelijke vragen nadrukkelijk te berde te brengen en ze zelfs wezenlijker te achten dan alle mogelijke antwoorden erop. In zijn recente boek *De Wereld van De Wachter* (2016) doet hij dan ook iets anders dan wat de doorsnee twitteraar, in een bang moment na de zoveelste wandaad van een jihadist op Europese grond, uit zijn klavier tokkelt. Hij onderneemt een persoonlijke zoektocht en schuwt daarbij de lastige vragen niet. In de mediastilte die autoriteiten wel eens opleggen tijdens politieacties tegen terroristen, post hij ook geen foto's van schattige poezen in allerlei bizarre poses op zijn Facebookpagina, maar begeeft hij zich wel in de worsteling met demonen die, net zoals de genadige Goedheid, geen onderscheid maken tussen rechtvaardigen en onrechtvaardigen. De Wachter bidt dat zijn vragen geen holle frasen zijn. In het beste geval zijn het bescheiden richtingwijzers voor wie de hoop niet opgeeft.

Is er een opening om te zwijgen, om niet te weten, om geduldig te blijven en tijd te nemen in een klimaat van angst en terreur? Kan deemoed zonder cynisme, lankmoedigheid zonder wrok? Is er oor voor de kwetsbaarheid, voor de verborgenheid, voor de context en de gelaagdheid van het gebeuren? Kunnen we de barst in de gladheid verdragen, zelfs nu de barst een krater is? Kunnen verwondingen littekens worden? Kan de Ander een Ander blijven, kunnen we nog in verschillen denken? Kunnen we nog vragen blijven stellen, niet-oordelend reflecteren, afwachten, aarzelen, twijfelen? Durven we niet onmiddellijk alles controleren of oplossen, maar nog plaats maken voor onbevangenheid en open dialoog, traag en onzeker?

Zou het zo zijn dat woorden uiteindelijk toch ruimte moeten krijgen, dat luisteren onvermijdelijk is? Kunnen we nog voldoende stil zijn om elkaars woorden te horen? Zou mislukking en vergissing en schuld en schaamte toch ook in het verhaal moeten worden opgenomen? Zouden we een beetje vertrouwend, een beetje hoopvol en in die zin *gelovig* kunnen zijn, soms tegen de waarneembare bewijzen in?

In ettelijke bladzijden van zijn merkwaardige boek getuigt De Wachter van zijn diepe wens: dat er nog meer mensen opstaan die grootmoedig erkennen dat ze het in deze verwarrende tijden van klimaatvernietiging en wereldwijde terreurdreiging 'echt niet meer weten'. Wat echter *niet* mag, is dat we met zijn allen, na eventjes met verbijstering in de spiegel te hebben gekeken, "vluchten in controleerbare varianten van onze realiteit – voor de beeldbuis, in *Second Life*, op Facebook, achter de virtualrealitybril –, [want dit is] zelfbedrog", een zoveelste weerspiegeling van onze identiteitsverschraling in de waanzinnige 'bubbel van bits en bytes'; "[en] jammer genoeg zullen de beeldenbril en de emoticon ons niet beschermen wanneer de grond wegzakt."⁸

Het zuivere hart

Wat Dirk De Wachter typeert als de jacht van “het virtuele zelf naar een broos geluk van een dik ‘ik’ op een klein eiland”, noemde paus Franciscus tijdens het slotweekend van de Wereldjongerendagen in Krakau (september 2016): de drang naar “een sofageluk dat voorbijziet aan de simpele vaststelling dat Jezus zich nooit profileerde als de Heer van het comfort, de veiligheid en het gemak”.⁹ Trek je stapschoenen aan en bewandel nieuwe paden, liet de paus in alle toonaarden horen. Hoe moet dat gebeuren? In alle eenvoud. Gewoontjes maar zeer beweeglijk en geëngageerd, hoegenaamd niet passief. ‘Gewoon gaan’, dus, zoals ook het motto luidde waaronder het werkjaar 2016-2017 van IJD-Jongerenpastoraal Vlaanderen van start ging.

De Gentse kanunnik Joris Polfliet ontdekte bij zijn mijmeringen rond het (inmiddels ‘afgewerkte’) thema van de regionale jongerenpastoraal alvast een ander soort veiligheid: de zuiverheid van hart, de afwezigheid van alle ‘dubbelhartigheid’ die ontstaat als we voortdurend een masker opzetten om sterker, zelfzekerder en blijer te lijken dan we in werkelijkheid zijn. Deze spirituele veiligheid bekom je door solidariteit en transparantie, en niet door een rits beveiligingsmaatregelen die overigens alleen maar bewijzen dat het eigen ‘binnenhuis’ door nerveuze vermoeidheid en argwaan – geen goed uitgangspunt voor de tocht naar de ander en dé Ander toe! – is aangetast.¹⁰

Het ‘zuivere hart’ mag niet verward worden met ‘morele volmaaktheid’, en zeker niet met de ‘homo perfectus’ die ons virtuele alter-ego als een model ter navolging aan de buitenwereld presenteert. “Waar vlucht de mens naartoe in afwachting van de catastrofe?”, vraagt De Wachter zich af.

Niet naar de andere mens, zo blijkt in het tijdperk van de *homo perfectus*. Hoe kan het ook anders, wanneer hijzelf enkel boven de ander kan uit-torenen!¹¹

Ook Polfliet hekelt de moderne neiging om de eigen kleinheid, armoede en zwakheid weg te moffelen en de schuld van de onveilige situatie, waarin we allen verkeren, enkel bij de ander te zoeken. Voor hem is het zuivere hart “een hart dat niet krampachtig bezig is met het eigen imago, maar alleen Gods liefde zoekt, zonder pretentie en hoogmoed, maar in het besef van eigen kleinheid en zwakheid”. In de korte psalm 131 ziet hij dat ideaal treffend verwoord:

Heer, ik draag mijn hart niet hoog,
mijn ogen steken niet van trots;
ik ben niet uit op grootse daden
die mijn krachten te boven gaan.
Verstild ben ik en gerust:
geborgen als een kind bij zijn moeder
zo ben ik, als een kind.

Geborgenheid – bestaat er een mooiere term voor de veiligheid van een hart dat zich in stil en kinderlijk vertrouwen opent voor een nieuwe kans? Maar hoe *trigger* je zoiets bij mensen die hovaardig zweren bij hun verdedigingsmechanismen – als ze al niet amechtig in een bangelijk afgeschermd cocon liggen te trillen?

‘Lieve, kleine piranha’

Misschien biedt alleen de kunst en het symbolische gebaar – een bijzondere kunstige act – een convenabele – of liever: geheel onverwachte – uitweg. Voor de inspiratie van de kunstenaar, die als geen ander de grens van het onvatbare opzoekt, zijn de kwetsbaarheid en de machteloosheid in ieder geval veel belangrijker dan het bloedeloze geloof in de kick of de laconieke bevestiging van de waan van de dag. Dirk De Wachter ziet in elke waardevolle artistieke uiting een “samenspel van verscheidenheid en verbreding”, dat mede verantwoordelijk is voor haar verbindende kracht:

De verborgen verwondingen en de littekens van de mens aan of buiten de rand worden in het creatieve proces vaak omgedraaid tot een kracht die zo ook appelleert aan de broosheid van de Ander. De vreemdeling toont een blik van (h)erkenning, het kunstwerk opent een verbinding, juist door de sublimering, door de onrechtstreekse verschijning van de ervaring die de kunstenaar wil uitdrukken. De soms onoverbrugbare bevreemding, die zorgt voor gevoelens van onveiligheid en angst, de verstoring van de eigen zelfigheid, kan zo in het kunstige overschreden worden. Het kunstwerk vormt de overschrijding, de veerdienst, de aankoppeling van de wederzijdse vreemdheid.¹²

Door de omweg van het creatieve proces vormen trauma’s en afschrikwekkend vreemde verschijnselen geen reden meer tot vlucht of paniek, maar zijn ze de bron van een milde melancholie die op haar beurt nieuwsgierigheid of verdedering wekt, ja zelfs een soort betovering. Waar de “intermenselijke communicatie op dat vlak bijzonder onhandig en verwarrend kan zijn, veroorzaakt de creatieve taal (...) een barst in de ‘inbunkering’ die ons allen kenmerkt” in deze onveilige tijden. Kunst die nog niet gekaapt werd door de succes-cultus of de ‘jongens van de commerce’, verrast doordat ze “een werkelijkheid afspiegelt die niet strookt met onze nood aan zekerheid en veiligheid”, maar tegelijkertijd zorgt ze voor...

een resultaat dat op de ene of andere manier ook *juister* is, dat meer toont dan we gewend zijn te zien. Daardoor krijgen we terug een idee van onze inherente onbegrijpelijkheid, die ook de subjectieve werkelijkheid van de kunstenaar overstijgt.¹³

Het is die – door artiesten en hun bewonderaars – gedeelde onbegrijpelijkheid die mensen samenbrengt en hen op een veel dieper niveau doet communiceren dan de gemakkelijk toepasbare en geruststellende – maar o zo simplistische – modellen van maakbaarheid en berekening het ooit zullen kunnen. Een niveau waarop vreemdheid aantrekkelijk wordt, latente dreiging een meelijwekkend kantje krijgt en ‘bewuste onwetendheid’ plots weer veilig en vertrouwenwekkend blijkt te zijn.

Was het die vreemde veiligheid en aandoenlijke geborgenheid waarop Luc De Vos († 2014), de zanger en tekstschrijver van de populaire rockband Gorky, doelde toen hij de paradoxale woordcombinatie ‘lieve kleine piranha’ tot titel en stokvers van een van zijn meest geliefde songs uit 1992 verhief? Allicht. Wat naar verwachting bijt en verscheurt, kan evengoed om erbarmen vragen of heel lief zijn. En andersom.

Wedden dat de veel te vroeg gestorven Luc De Vos, gesteld dat hij ‘vanuit den hoge’ allerlei events op aarde met een van zijn songs mag becommentariëren – wedden dat hij zijn lied *Lieve kleine piranha* weer zong toen de geblinddoekte moslim Baktash Noori in de winkelstraat van Manchester om knuffels bedelde! Niet alleen als een ode voor Noori, maar ook als een blijk van dank aan alle passanten die hun oogkleppen aflegden en hun armen om de moedige jongeman sloegen.

Dirk Hanssens osb is monnik van de Leuvense benedictijnenabdij Keizersberg en hoofdredacteur van *De Kovel*. In zijn spirituele beschouwingen en maatschappijkritische reflecties, die met de regelmaat van de klok in diverse tijdschriften en bladen verschijnen, getuigt hij steevast van het belang van een artistieke (en monastieke) benadering van de realiteit.

¹ Marcelle Auclair, *De kunst gelukkig te zijn. Levensernst, warmte en wijsheid*, Lannoo, Tiel/Amsterdam, 1976, blz. 24-25.

² *Ibidem*, blz. 25.

³ *Ibidem*, blz. 26.

⁴ C. Wright Mills, *The Causes of World War III*, New York, 1958. De kritische socioloog C. Wright Mills werd vooral bekend door zijn durf om de machtselite op haar verpletterende verantwoordelijkheid te wijzen (cf. *Power Elite*, 1956). Zeer actueel is onder andere ook zijn in 1963 postuum verschenen essay “Conservatisme in Amerika”, dat in vertaling is opgenomen in de bundel *Macht en mensen* (Amsterdam 1971) en waarin Mills de historische en ideologische achtergronden van de huidige populaire neoconservatieve bewegingen blootlegt.

⁵ Franz Alt, *Vrede is mogelijk. De politiek van de Bergrede*, Ten Have, Baarn, 1984, blz. 31.

⁶ *Ibidem*, blz. 42.

⁷ Dirk De Wachter, *De Wereld van De Wachter*, Lannoo Campus, Tiel, 2016, blz. 63.

⁸ *Ibidem*, blz. 163.

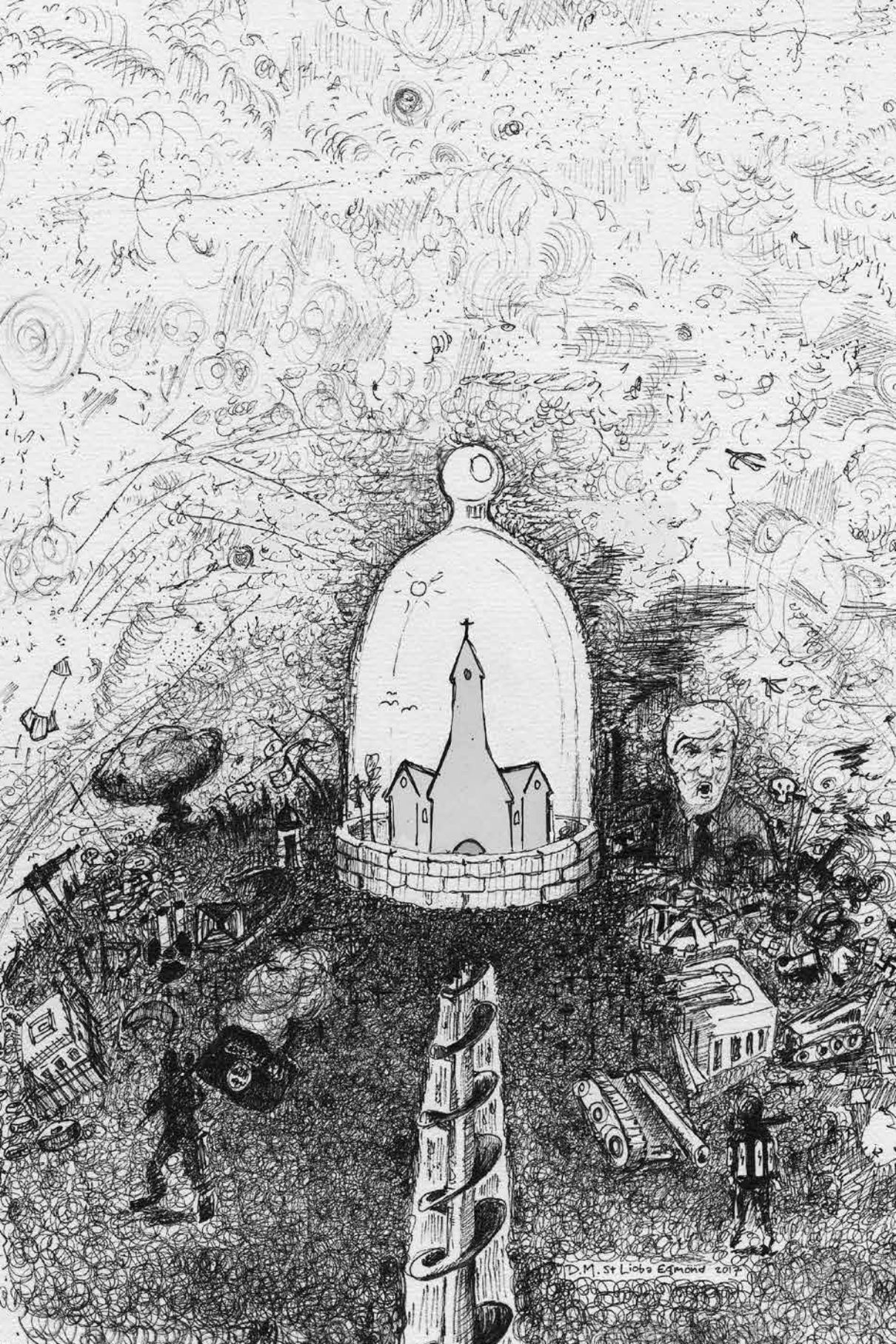
⁹ Cf. Peter Malfliet, “In eenvoud en met stapschoenen. Jaartheme van IJD toegelicht”, via www.kerknet.be/organisatie/ijd (doorklikken naar ‘inspiratie’).

¹⁰ Joris Polfliet, “Gewoon Gaan”, via www.kerknet.be/ijd/artikel/gewoon-gaan.

¹¹ Dirk De Wachter, *a.w.*, blz. 163.

¹² *Ibidem*, blz. 169.

¹³ *Ibidem*, blz. 172.

D.M. St Lioba Edmond 2017